

บทคัดย่อ

โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง ต.แม่สลองนอก อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย มีหมู่บ้านเป้าหมาย 14 กลุ่มบ้าน ครอบคลุม 3 ตำบล 2 อำเภอ ประชากร 16,620 คน ประกอบด้วย 8 ชนเผ่า ได้แก่ อาข่า จีนยูนนาน ไทยพื้นราบ ไทใหญ่ เย้า ลีซู ลัวะ และลาหู่ ประชากรร้อยละ 75 ดำรงชีพด้วยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ รองลงมาคือ ร้อยละ 20 รับจ้างทั่วไป และร้อยละ 5 ค้าขาย มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 15,049 ไร่ สามารถแบ่งระบบเกษตรได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1) พื้นที่สูงมากกว่า 1,000 เมตร มีรายได้หลักจากปลัมและกาแฟอาราบิก้า 2) พื้นที่สูง 800-1,000 เมตร ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวไร่ ข้าว และพืชผัก และ 3) พื้นที่สูง 500-800 เมตร ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และข้าวนา ซึ่งส่วนใหญ่ทำการเกษตรเชิงเดี่ยวบนพื้นที่ลาดชันมากกว่าร้อยละ 30 ส่งผลให้พื้นที่เสื่อมโทรม เกิดการชะล้างพังทลายของดิน และการใช้สารเคมีอย่างไม่เหมาะสม ทำให้ประสบปัญหาต้นทุนการผลิตสูงและสินค้าเกษตรล้นตลาดบางช่วงเวลา ในปีงบประมาณ พ.ศ.2560 นี้จึงเน้นการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้วยการปลูกพืชทางเลือกแบบผสมผสาน การเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสมบนพื้นที่สูง และการศึกษาโอกาสทางการตลาดของพืชทางเลือกในพื้นที่บ้านอาแบที่มีระดับความสูงจากน้ำทะเล 800-1,000 เมตร ประชากรร้อยละ 90 ดำรงชีพด้วยการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และข้าวไร่

การทดสอบปลูกพืชทางเลือกเพื่อสร้างรายได้ร่วมกับเกษตรกร 9 ราย ได้คัดเลือกชนิดไม้ผลที่มีโอกาสทางการตลาด สามารถเชื่อมโยงกับตลาดโครงการหลวงผ่านศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหมอกจ๋าม 2 ชนิด ได้แก่ อาโวคาโด และมะม่วง พบว่า หลังปลูกได้ 3 เดือน ต้นอาโวคาโดพันธุ์ 7 และมะม่วงพันธุ์ นวลคำ มีการเจริญเติบโตที่ดีกว่าพันธุ์อื่น และการทดสอบปลูกมันเทศญี่ปุ่นหลังนาร่วมกับเกษตรกร 1 ราย พบว่า การปลูกด้วยยอดพันธุ์ให้ผลผลิตดีกว่าการปลูกจากท่อนพันธุ์ ช่วงเวลาเก็บเกี่ยวที่ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพตามมาตรฐานโครงการหลวง คือ 120 วัน จำนวนหัวเฉลี่ย 7.6 หัว น้ำหนักต่อหัวเฉลี่ย 196.2 กรัม เมื่อนำมันเทศญี่ปุ่นเก็บไว้ ณ อุณหภูมิห้อง 8 สัปดาห์ พบว่า สัปดาห์ที่ 1 มีค่า TSS เพิ่มขึ้นจาก 6.78 องศาบริกซ์ เป็น 11.67 องศาบริกซ์ และเริ่มคงที่ในสัปดาห์ที่ 3 เกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตที่ปลูกจากแปลงทดสอบและแปลงที่ดำเนินการคู่ขนานโดยปรับใช้องค์ความรู้จากงานวิจัย ในพื้นที่ 5 ไร่ ให้ผลผลิตรวม 5,502 กิโลกรัม เป็นเงิน 130,203 บาท มีต้นทุนการผลิต 37,670 บาท และได้รับผลตอบแทน 92,533 บาท

การทดสอบการเลี้ยงไก่กระต๊ากดำตามระบบ RPF-GAP; สัตว์ปีก และการเลี้ยงหมูหลุม เก็บข้อมูลสมรรถภาพการผลิตต่างๆ พบว่า ไก่กระต๊ากดำที่อายุ 16 สัปดาห์ น้ำหนักตัวเฉลี่ย 1.61 กิโลกรัม น้ำหนักตัวที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 1.58 กิโลกรัม ปริมาณอาหารที่กิน 5.66 กิโลกรัม อัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนัก (FCR) 3.91 โดยเกษตรกรควรเริ่มเลี้ยงลูกไก่ในช่วงเดือนกันยายน-พฤศจิกายน เพื่อจำหน่ายในช่วงเทศกาลปีใหม่หรือตรุษจีน ซึ่งมีราคาสูงถึง 180-250 บาท/กิโลกรัม ส่วนการเลี้ยงหมูหลุม พบว่าน้ำหนักตัวสุกรหลังหย่านม 16 สัปดาห์ มีน้ำหนักตัวเพิ่มขึ้น ตัวผู้ 23.25 กิโลกรัม ตัวเมีย 25.4 กิโลกรัม อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ย 202.21 กรัมต่อวัน สามารถจำหน่ายให้กับโรงแรม ร้านอาหาร และพ่อค้าคนกลาง ในราคา 1,200-1,500 บาท/ตัว ที่มีน้ำหนัก 8 กิโลกรัม ซึ่งการวิจัยนี้ช่วยสร้างการเรียนรู้ของเกษตรกรในหลายด้าน ทำให้เกษตรกรมีความรู้ด้านการปลูกพืชแบบผสมผสาน การใช้สารเคมีอย่างถูกวิธี และเทคโนโลยีการเลี้ยงสัตว์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ ผ่านการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัย นักพัฒนา และเกษตรกร

คำสำคัญ: เกษตรนิเวศ การเลี้ยงสัตว์บนพื้นที่สูง โอกาสทางการตลาด